

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

НЕДЈЕЉНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

БРОЈ 31.

НА ЦЕТИЊУ, У СУБОТУ 9. АВГУСТА (21. КОЛОВОЗА) 1875.

ГОДИНА III. (V.)

"ГЛАС ЦРНОГОРЦА" издаваје се у Суботици и АУСТРО-УГАРСКУ год. 4. б.; по год. 3; четврт год. 4. 1. 50. и. За СРЕДЊУ год. 4. 7. и. 3. 50.; четврт 4. 1. 75. и. За ове друге год. 4. 7. и. 3. 50.; четврт год. 4. 2. За остале издаје се за год 5 коштице. Предавати и своје коручкое ишице се администрација, а доносци предавати на Петрову.

И У БОСНИ УСТАНАК.

Установак херцеговачки није до данас сако извршавао из своје прве колијевке, из Невесиња, в рашаро се од Неретве дуж граници црногорске, он није само усамљено љубав и спушчеше осталога народа српскога и свијих племена братских и свега свијета образованога и праведнога, него је он и **Босну** званично силијем плашио и.

До овога часа иако два телеграфа пред собом о устанку у Босни. Прави телеграф од 4. о. и. јавља да, да је установак бунару и то у западном простору, а већ други телеграф од 6. о. и., да установак наоређује и да со још много више проширио.

Незаустави ли што појаче устаник у овијем границама, а нека изгледа, да ће га ишта зауставити, то ће се већ до која даје силини водови једнога и другога установка систавити, једни у друго санти. И то ће овде бити општи, заједнички установак нашега народа у Турској, установак којако се од пропасти наше велике државе још никада појављивало није.

У овако озбиљном часу и код оваквијех огромнијих догађаја, можено ли се још се хладном уздржавашој пуштати у различна излагања и погађања о покрету овоге? И треба ли, да тек разинишамо о положају и дужностима свијех нас, којима или је народни живот скочио са Босном и Херцеговином, када или их тројико казују сани установак херцеговачки и башчијачки?

Срби између Босне и Херцеговине, који су сваки дан плакали над ужасном судбином оне браће своје и који су сваки дан изгледали час избављања њихова, но могу друго, него радосно поздравити ове установе, жалти и напредак и срећу у токе ње споје посветити.

Изменујући сваки час ново гласове из Босне, који ће нај, ако Бог да, објавити ширење установе пут Херцеговине и Србије, спомињавамо прве вести, које су нам стигле.

СТАРА ГРАДИШКА, 4. Авг. 8 с. в.

У Босни буњујући установак. Од Градишка Козаром дуж Саве и Уне до поврха Приједора. У Костајници, Приједору и Аушици уставо је народ. Бројају једанаест Градишка и Баня盧ку порушене. Турске карте у чардаки велика гору.

У босанској Градишици велики кемир. Очекује се суков. У установи нема праха довољно да оружја ли вођа. Јеке и дјеца вјеже преко Саве у Аустрију.

СТАРА ГРАДИШКА, 6. Авг. 9 с. по под.

Установак напредује. Испод турске Градишка до Врбаса и преко Урала до Дарељске устава српска села. Јуче јестовик окршај између установе Срба и Турака код Сарајника крај у Козарине на грому село Врбашке; тридесет Турака пало и један Србин Градишичаник, јер Турици воде пред собом Среће Градишичане ка уставу. Срећи Градишичани дакле су се у своје куће затворили и каке се крамити. Од јуче установе проговарају са Турцима које су опколили у Ораговцу; пукко је дакле глас да су се Турци предали. Међу установама напредује као постолоје, ма да им фабри оружја и цеваке. Жене и дјеца вјеже непрестано. Прешао их је на Сави више од двије хиљаде луше. Потреза ужасна.

УСТАНАК У ХЕРЦЕГОВИНИ.

По вјестима, које смо ово неће добили устави се добро држе. Имали су више успешних бојева, пораза инсайде. Жешћи и већи бојеви настали су без сумње тек уставак склоне све робље и најеји, за које је требало доста времена.

Више од хиљаду кућа турске изгорјеле до сада, а и многе су уставаке изгорјеле, које су или Турци или они сами попали.

Дервиши наша дошли су са два батаљона војске у Мостар, а два батаљона дошли су из запада из Цариграда на Клек. Још му долази из Нове вароши једна регимента коњаника. То му је до данас уз мало посаде херцеговачке сва сила. А како је нећујићи уставак и у Босни бунару, могућно је, да ће дервиши наши користи овако да врати, а можда и њешћи војско са собом повећати, бар док му већа сила исприједи.

Од бојева знаменит је био последњи у прошлу ноћи. Башчији и Рудињани ударили су на Бијељине и ту посекли 14 глава турских и 30 роба заробили и Бијељине попали. Запробљене Турке отпориле су разоружане послије боја у Плаву Шобати Алију. Да су Турци заробили толико уставника, они би извјесно свакојеји појекли. Но овај племенити поступак уставника мора им задобити у свијету поштовљања и застидити све оне, који их ради дивљачника називају.

Дакле пред овима ударила је чета Сера Тунгуза на Мориће и опсеклила два Турчина и више их речија у западним 1600 брвама и 150 кови и говедама.

31. пр. и. посадило је Селим наша све што је хришћанско у невесињском пољу, куће, жито, сијено и т. д. Задовољи је и турску Паланку у Чанду Махалу, пошто је из ње аскер дига. Робље и иза невесињске вас је пријешао преко друга корицкога.

3. о. и. било је дошло 400 Турака из Мостара, те су насеља на истоку Селим нашу, свадили се с њима и градно га изградили, и потезали сабљу на њега. Они су се овдје вратили у Мостар. Турци су вједки из њега због овога устава и муке, коју сада подносе. Говоре, да је свејму злу им криј.

Овај исти дан био је сукоб с Турцима на Језеру, где су Турци били опколили њеке уставе и 22 куће хришћанске. Уставници су дошли овима у помоћ и посекли 5 Turaka и ослободили хиљаду и робље. Од устава ранише се четвртица.

30. пр. и. ударило је једно одјељење турске војске на турску падину Тргенику, те су Турке ишпердили, многе убили, тројицу посекли, више острагаша узвели и куду опколили.

23. пр. и. био је Селим наша аскерски појакајају на предају и дазвао им божију ијеву, да никоме вишије неће бити. Ако се не покори, да ће аскером на њих и све поробити, посећени и попалити. Но ево чак је ијевра у Турској. Сутра рано крене са 800 Turaka на Лукову. Уставака војска ударила ту на њих са три стране. Бој је трајао од подне до ирака. Напомиједују је турска војска користи побоји и у томе бјежању много их је погинуло.

Из Плаве нај јављају, да је 2. о. и. тако жештоко окршај био. Иван Кенојевић и Миро Гаговић само су два друга нападну на Турке и четвророну убију и посеку. Мудазин из куле Нишчане пође су девет друга да прехваги ијтве. Али Радуле Радовић са сељанима дочекају их и посеку мухадиле и још шесторицу. Ту је и Радуле погинуо. Из тога Боричани и Нишчане удариле на кулу на Плавче и ту двојицу посеку и узму кулу и 22 куће њихове, и кулу завладају. Однаковије удариле на чардак на пост и ту посекије.

Ту је и један Грачаник. Турци завладају у се овде саставио за помоћ браћи у Босни и

чардак чебану, да је устави не узму и побјесну.

У Васојевићија био је 4. о. и. опет сукоб с Турцима на Сеоце. З Турцима посекојеши више их убише и ранше. Сва су Васојевићиша оружју.

ЦЕТИЊЕ, 8. Август.

Већ су и два мјесеца напунила се, од када су огњишта сраска у Херцеговини пуста остала, а напунило се горе јушница и преушили јејиши дјеони војјак и женски немоћнији и старци најаксалијем.

Претегле муке големе и слочиле трпљење у јунака, па распантите одважност у срчима њихови и забрекле љинице њакога свом снагом заостало.

Подигао се листом народ херцеговачки на оружје, да се одбрани или сакри. Нитраг више не може, јер нека када: напријед мора. Муке свакојако потиснују га — напријед! и слобода зове га — напријед!

И бори се већ херцеговец мушки и јуначки и бори његова кизује и да, да се бори ико очијник, који је спасање — у спасењу или у смрти.

„Зло се трги од страха горећа“, извади је наш велики пјесник и владац, владац Петар. Али од зла, које је трпно наш народ у Турској нема страха горећа. И за то је прегао, за то се одлучно на борбу.

Установку у Херцеговини смо је сљедило у застонце уставак у Босни. Он се слично шире величином огорчио народнога против душмана својијех, величином љубави његове за слободом давно изгубљеном, дуго и слично исчекиваном.

Народ наш у Босни и Херцеговини управно је сада очи своје и браћу своју и запије и очекује помоћ од њих.

Можда нам последњи пут сада дозвију:

Страшно плете докле ћеш спавати?

Неки један, то је ка' ни један,

Нако да је више мученија

Вражја сила од свуд опколила,

Да је идје брата у спљету

Да пожали, ка' да би помога.

Не само да пожалимо, него и да помогнемо, то је дужност наша. И помоћ наша мора бити не само вандрстрија него и општа, јербо „један то је ка' ни један“.

Величина несрће народа нашега у минујијем вјесновим порасла је јако и са градне расправности наше, у којој су удови тјела народнога слабили и међу собом хладили.

Наши народни будућност познаше сада да покажемо, да смо сви једно и заједно, да покажемо да „плете иши сијајнији не спава“, да херцеговачки и башчијачки борци ијесусу „једни сламка међу вихорима“, да „над нама небо ије затворено“ и „да нам прихва плача и молитве“.

А то ће бити ћад прегнено сложно и братски сви браћи у помоћ, јер прегаоју Бог помаже!

Допоснио одважише објаву одбора, који

Херцеговини. Ми га узимајемо родољубљу браће њихове и очекујемо помоћ брау, срочишу, облаву и сектаршу.

О Б Ј А В А .

З. о. в. састављен је одје на Цетињу одбор, који ће прокупљати помоћ за страдајуће Херцеговце и старати се о чељади херцеговачкој, која су пријестала и која ће још пријести у Црну Гору.

Медуђујем устанак је букио и у Босни. Тијес веће потребе настају. И од родољубља нашега веће се жртве захтевају.

За то позивамо Црногорце и скакојега Србина и Словенаца и човекодубца, да су чаке год може, притече час прије у помоћ да олакшамо судбину јуначким борцима и жалосно ставиме породицама њиховима.

Сви пријазници нека се шалу одбору.

Ми неиздајемо парочити проглас, да тек чаке распамћујемо одушевљење народу, јер видимо, да је народ свуда одушевљен и готов на жртве. Миса томе радујемо, јер би било жадно, када би се наш народ корао исток покретати на ону лужност, коју и без родољубља и нашима узвишијима текши, само човекодубље најако споможе према страдајућим, и када би се народ то чинио данас, тада је узбуђено свако срце српско великије покретом народијем у Турској.

Црногорски народ, од увијек и на највеће жртве готов за браћу и слободу љикову, и сада се највећију спреми да се своје дјели са браћом у неволи. Одбору су већ стигле са љекијех страна наша стајбичне изјаве од народа, да је готов на сваку жртву.

Одбор се мада, и ујвјерен је, да ће се са сваке стране достојно одговарати народ наш, а висто и други братски народи, да ће се уроđeљубљене одушевљењу и покртвовану своме, као г. 1862. пушти у племенито патјење.

Цетиње, 8. Август 1873.

О д б о р .

Митрополит Иларион,
Војвода Милош Врбица,
А. П. Немадовић,
Протополт Стеван Капићић,
Шимир Комачевић, надзор. шк.
Божо Новаковић, проф. богослов.
Секо Поповић, уредник.

О УСТАНКУ У ХЕРЦЕГОВИНИ.

домоси „С. Петербурскуја Вједомости“, полузванични лист руски, врло значајан чланак, из којега ово приноштавамо:

„На ново се на балканском полуострву наје крај хришћанска, па ново једномјерни нај. Срби, настојији трпњем безброних неправда од својих уљетача, одважили су се затити оружју. Установак, који није узео знатан разлог, по покрету је обухватио већ читаву област, и најо по најушијији се на све српске крајеве у Турској. Уз то у таквој земљи као што је Херцеговина, — на јаша војничка снага изједре је лут одушевљати се регуларној војсци. Херцеговина је земља пуну јужне и врлете, у којој стапију Срби који живе од стоке, и изјесно је, да ни један народ не може тако лако издржати бједу народнога рата, као народ постирски, који лако преноси за собом све ересте за живот, него и за батотост. С тога у исто доба, када Бугари без роптана споје њуковине свим уједињени турски и грчки јарах, Срби који су једнога пленена с њима непрестано су војевали па Туре и сачували вако и дно своје независности. Ако су њесе земље српске и била побједеће, то највећи са свим силом оружја, као што је на пријатку Босна, него прејада своје аристократије, која је примила велик да задржи различита феудална право и одакице.

Славен поданици турске таквог бића, које је развој скотског, они поред свег притиска, не-престано воспитати се и порадији в политички, а то образовање бистри им свест и порадија самопознавање, до ког кад се дође, тешко је трпљиво подвласти систему управе, која влада у Турској што с' тврдје поданка Хришћана. Таквим познавањем своје снаге проникнути су највећи Срби у Турској. Имали дакле и највеће сјенике спроведљивости, да јој народ од 11 милионе, храбар и развијен, који је заузео скоро сви простор од Балке и Баната до Албаније — и то територију знатијију не само по своме страте-

гичном подјежу него и по бројству — народ јединствен по језику и саојцима, стога под јединим разноречним угњетоњем. Италијани у Јемени у Цисилити, Мађари у Трансилванији, Турци на балканском полуострву све то држи Србе за нику расу, и само чакоме на грому „предељу“ кнезовине Србије и Црне Горе, довутило се да задобији каквак таквак својствен иномес vivendi, ако се не узме у обзир то што динцијерија порта не признавају стога џанти, непрестано тражи сва неујесна права и што се тише тих држава, од којих је Црна Гора ујек тако независна била од турске алијде као Португалска и Норвешка.

Познавање своје снаге у свога националнога јединства са свим доволно разјашњава све сада-ње у будуће покрете међу српским народом, сва друга страна тумачења немају вјеста. Проницајући западни органи међу осталима и сам „Жур де Деба“, који се до овога часа држи за орган обнаглјивог графа Бајста, у херцеговачком установу види улица аустријска, који иде за тин дезадобије да у замјену за изгубљено крајеве Италије и Босну и Херцеговину. Последњи пут император Фрање Јосиф у Далмацији пије по рјечима истих листова остало без улана и побуњи српскога народа и расхијало је претрпљена нездадољство, које се свакога пружајући у турских провинцијама о жетви, о добу кућица врача. Но Аустрија се покурила да опере руке од те обједе, власт аустријска послала је војску ради очувања латинске веће, а организа бечки Јављају, да изјерди на Дудицу, нека пужде да задобије још њеколико хиљада популарних разбојника.

Таква предуверљивост према Турској саставије суштини, па Турци у нају слободнији низју. Да Аустрија леже на сруту нашег интереса. Ми смо ни сваки начин уђећи, да је Турска са свим спокојија с тима стражи. Она ће да пази на то, шта ради Србија и Црна Гора, који су по вујного опаснији.

Позната је држава турске дипломације. У исто доба када центру отоманске царовине гине од неизлечиве изразима, турска ћуда ће ипак у ображавајући себи, да су у добу Солимана и син-ју о ширењу власти потоњака изједи у Африци и Суматри, у средњој Азији па чак и у Кинију.

При таквој неучвршћености претенцијама, при таквој вјери у своју снагу нужно је отежнати да ће се ради херцеговачкога установе обратити турска дипломација са саким неправедним којејаквим захтјевима владавица независних Срба. Нека сужење да се то захтјеве неће ни освртати, и да двије слабе кнезовине које се силију противити по пасивно, конзервији, која располаже са војском од три стотине хиљада војника. Није дакле сужење, да би „благоразумије“ јевропске државе одрекле свога учешћа своје помоћи. Напоследу Рујији без сужење ове државе од којих је једна одржана у животу турских оружја, могу и дужне су за услугу бити“.

МИЛЮ ЗА ДРАФО.

У Бечу изјавије једна лист, најчешћи читајачкој сјавији више познат, но ове у нас. Тај се лист зове на српски „Нова слободна Преса“. Ваља знати да је прије ове „нове“ Пресе издавано тако (а изјави и да) други лист „Преса“, који се још за Данилову доба одликовао својом првом источнословенском и својом потврдом агенцији првима њиховима првацима. „Нова Преса“ наслеђија је јако ту рђаву страну имене старије сестре, а у добријем странима до давас даљко још је више достигла. Ова „Нова Преса“, примијера ради, држи једну руку с диспозиционом фондом Бизијарковом, а с другом имају журналистички у обрачу Аустрији; она снаже јако не сваки дан па њајбрже пријатеље у Будишину, али то не за то, што би била противна дујајима, него што она није доста толерантна преко њихових побратима — Јеврејима. Нека много како је дагва грађу до небеса, што је јајацарска влада наредила, да се у Угарској говори јајацарски, а у исто време узимала је у обрачу автономије дасматинске, који не дају да је у словенској земљи говорију словенски. Катојако свећеник напада без престанка, јер се још нада да ће се родите нови јесеји, а пропољаше већа варварством. Ето то је та „Нова слободна Преса“ у Бечу. Она је слободна, веома слободна у својим безобразљаџицама, и баш најважнија безобразљаџица у побудије же, да узима перо у руке, и да јој рече, да јој је живот.

Ту скоро дагао се јој лист у обрачу Аустрији, говорећи већима смјету, како се ова

человечки дају подобије херцеговачкији варод, који још мешују првко гаћа, и усекују се у руку. Ко је то слободнији „Преса“ рекао, да Аустрија иде да освоји Херцеговину, то ће она знати, као тако озбиљно сјеветује своју вјаду, да се овако тога поса. Јасно је кућијену прјатељицу њемачких поборника „Ферзасунга“ спојала тресавија, када је похисала да би се таквим освојењем могло доброти, да ће већина Словена у царевијском вијећу, — јер другачије, сјеветовија своју вјаду, да не иде да усекавају државе, била ће крајна глупост политичка, или — издајство.

Не из чији рачун сјеветује то „Нова слободна Преса“? На рачун источних народова. Зар само ови посе дошоју преко гаћа (приједа је баш ови не посе)? А зар не једи то исто на Јеменији у средњемеји, па коме је пало на ум да их пориче способност за културу?! Нека се слободнија „Преса“ појуди да избори убрзаше тих горња и дољно аустријских Јеменија, па нека дође у Херцеговину (ако смије), те унореди, па не се ујеврији, да су ту и чистији и острвији посеви, по усекији домовини, ако се може рећи, да „Нова слободна Преса“ има другу домовину до оне, коју је када је једнај јевропски финансјери купили.

Херцеговачки народ не увије да чита такву културну гласницу, а кад ови такви духом дину према њему, потрудиће се они, који их увију читати, да то народ никада неизучи, јер би таје само породио и одгајио у себи жржну према осталом поштеном њемачком сјавјету.

Поје што је даје народ. А што је до појворе на његове прваке, јевропски другији првакери.

Кијес Никола — веома слободнија „Преса“, похјада је одјах пошто је букинута херцеговачка буна, да увије Султана на својој лојалности, и да му стави у поглед потпуни неутралност Црне Горе ако јој порта довути слободну изједицу изају Бојану (1) у доводи држави свога дипломатског агента у Сарајеву и у Скадру, а да своје стране пошаље отоманског консулја на Цетиње. У памти „Нова слободна Преса“ то би било сувереност, и да мање ни више. Скривена је миса старе ѡјадије на „Новој слободној Форини“, да у очима народе српског оприји кијеса црногорског, стављајући му јин, да хоће да изда опште јријске ствари. Нова слободна слаткарница чини се да и не зна, да кијес Никола има од више година свога агента у Скадру, а да није у стању плаћати онога, кога би ворта имала држави на Цетиње; а што се тиче Бојане, ту истину неизјави црногорски бродови слободна првака, јер већа најприје даји један — дрвени мост, који им сјатаја прваку. — Чудо да вије то почињавање, које се породило у сличијом мозгу првака јевропских душаша, вије нова слободна „Преса“ означила као големо, и засекла да се Црна Гора задовољи са чини њених. Дакле Црна Гора хоће да појогије Турији, ако јој дају — оно што већ има. Ох да даје вије политичке мудрост! Неби се човјек који објажи што чита, склонији био да мисли, да се онда, који тако што јавно говори, одиста још усекавају у руку?

Ово је почетак, који је „Нова слободна Преса“ почела да заступа праведну ствар Хришћана на историју. Нека јој је звено, да смо га овје забиљажили а да немо саглаји, кад год би та „Преса“ тако слободна била врјеђата чист народ, који исто право има на живот човјечији, као и њевији гospodstvo, стати јој на бидези, и кадо то чинијо не радо, јер нам се земљиште, па коме она стоји, чини сужише каљаво.

ДОГАЂАЈИ У СВИЈЕТУ.

Установи херцеговачкој, одје страно војнинство све већу вијест и показује се слојкољење. Ниже саопштавају кратке изводе из њих. На овакој месту корамо споменикнуту још и важне појаве у Грчкој и Румунији, које се односе на установе. Једнога дана предуслерело је велико ивићтво народу краља Ђорђа на штетни и демонстративно поздравио га са усмјеници: „Живида Херцеговине! Живида и Установе!“

И овако је звено Херцеговине! Живида и Установе! Ово показује колико је већ у овоме чијеву установи херцеговачка дјељствова на јуначки народ грчки, који и је, и да изјави велике дужности првака руђубоја браће спојој.

Па и у сајој Румунији за коју хоће да се каже, да она нема узрока вијешати се у појде на истоку, онах се дјељствује установи херцеговачкога. Влада румунска покљњија му сву вијаву и само

та околности, што мезин је ли овој устанак предаван, или је почетак ријешењу источног питања, задржава је у неодлучности. Међу тијек „Преса“ органом владе румунске говори у једном уводном чланку о устанку херцеговачком између острогог овако: „Догађај развијају се сваки дан са већим подврштама. Вајек, у којем живимо, јест вијек народности. Можда ће се већ сутра стражни питање, које се тако дуго очекује своје ријешење, само сопствијешти. Али ипак ће бити за сваки случај приправљен, па ћи се сваки час на нашем чинима идести. Башко ће да страву сваку безкорисну борбу, коју нас вошију и слаби. Оквири су свијех прокијевих нападаља, којима су изјубили мужеви земљу међу собом погрђују. Погратине су своме срцу и неслушају другога гласа!“ него глас наше румунске снјести и нашега румунскога срца. Та ни сви љубимо своју земљу и желimo ју вијети велику и славну. Признајмо једног искрено да је ствар земље наша свима личним страстима и интересима, и да сви сложној морако овој ствари служимо. Највиши и најсветији интереси земље тонаце, да овај позив управљено на сва румунска срца“.

Да наши читаоци боље разумiju овај позив, морамо споменути, да је у Румунији жестока борба између владе и опозиције због тражачке конвенције склошење са Аустријом. И ако је ову конвенцију склопштана примила, опозиција се једнако труда, да донесе кнесу, да народ неће ту конвенцију. Против самога кнеса шири се у земљи велико неиздавањство и тако, да се ради о проглаšу његовом. Ратни министар ћенерал Флореску отишао је у Петроград, ако је истине, зато, да види, како руска влада има о томе, ако би стучавио кнез Карио пре изгнанја. При самоном пољаску на железници овако је говорио ратни министар официрима гарнизона букурешког:

„Господо моја, ја сам вас овако позвао, да зама речем једну отворену и поштену ријеч. Ја не волим тајне. Говори се о револуцији; како се да нас хоће да окуну у затворе. Добро, нек доћу, икако очекујем. Али ја не вјерујем у то, јер су они кукавице. Но кад се о томе говори, онда је добро да знам, шта нам чиниша на ња. Ја сам јандар и сержант ставио под заповједништво подчињеније, јер она иза у првом реду да утиши свако сметање нара, и ја држим, да ће она за то довољна бити. Ако јандари и сержанти и не би доволни били, онда долажите ми из реда. Ја поштујем свако чинење, али ја држим, да ће свако од вас подчињити своје чинење војничкој дужности. Ја знам, да је један велики официр, чије име нећу да кажем, потражио његда новчић и обећао за изјаснојштвостима своју помоћ. Али очекујем и од тога официра да своју дужност изврши. Господо моја! Кад се једном срећете на улицу, онда не ми времена да обзирни будете, онда ће морају доидти до посљедњег фишака. Буџије хоће да се поставе под властом, под комором и под сепатом. Због тога им морамо покозати нашу силу и последњи фишак избацити. Одговорност узимам ја на себе пред земљом и пред свијетом. Јер се усвојите вели да ће ми незати, и што ја ушоште изјесам пријатељу консигнирао, то већ пропућујем да ми проклет сваки покуји на своје мјесто, гдје ће најстарији, који се тамо нађе, преузети команду, нечекајући врије тога за појест. Ја сам оставио ћенералу Зевкарију писма упућства. Увијек сам, да се неће поновни догађаји од 11. Фебруара (прогонство Кузе). Онда је у војсци странка изјављена, које је на чelu био војвода Кримулеску. Надам се, да таквог чела неће више бити“.

НОВИНЕ О ХЕРЦЕГ. УСТАНКУ.

Догађаји у Херцеговини побуђују у виозенству све већу позорност. Осни „Бирж.“ Вједом.“ пишу сада и „Ст. Петер. Вједом.“ о херцеговачком устанку. „Морамо „исческати“, веле, „што ће подузети држава, које су изјавиле интересиране у том поизвесту, а те су државе Турска и Аустрија. Једна и друга држава послужи ће се највише разни ерестима, да устанак изолирају. Ако се устанак разшири, Турска ће се борати, да неизашаје строгим срећтима ону револуцију. Што је ако Аустрија, њезин положај бива све то тежи. Међуврдни односи су иакоје Аустрији, да се стави устанак на одбор, али тим се дешава врло важнога фактора политичног у источном питању.“

Све то доказује, да је сваки и најманji хрватски покрет у Турској ствар врло погибљива и да нема наде, да буде трајна нара и реда у тим земљама, док не буду политички улови живота народа са венских у Турској основаних на народним и праведним начелима, док се нездадоволни правили и хиковима у животима погребија. Овај задаћа више јавља, али од њезина ријешења зависи мир на балканском полуострву, а тим и мир Јевропе“.

Чују, што пише италијански службени лист „Опинионе“ о том устанку. „Порта је већ кроз неколико година потчињала сваки покрет хрватских народа. Може бити, да ће угушити и херцеговачки устанак. А шта онда? На какву би била корист турској држави? Оном злу, које упрошићају турске државе, не може се избегнути другачије, ван да порта учими конcessија у смислу автономне самоуправе, ако призна права народа, да узможи својим заступницима одлучивати о порезу и надзорити трошак. Ово је неизбјегљиво пошљедница турских одношаја, ово је јединично, што власти могу Турској савјетовати“.

Инглешке новине такође су у извијеши овако близу с уstanakom херцеговачким. „Дели Телегр.“ мисли, да све од тога зависи, како ће се држати Русија и Аустрија. Ако ове власти ишта неччије, онда ће устанак нестati (?); ако је овако властима стало до тога, да се устанак уздржи, онда би се за ње вријеме могao ужасити.

Ми хислим, — изставља „Д. Тел.“ да Русија није изабрала баш устанак у Херцеговини, да сруши турско господство. Када би већ хтјела, да обнови Млечниково тактику, онда би сигурно одабрала ову чест турске земљишта, ће би могла по корију и мору раздати војну своју силу. Имали су овај устанак сматрати првији кораком против цјелокупности турске државе, онда би била задаћа Аустрије, (?) да се постави на чело херцеговачког покрета. У осталом мисли „Д. Тел.“, да Аустрија ћеи источнога питања потчињи, ван ако је ујеврена, да мора то питање, било и касније, евакуирати из дневног реда, па ако је у везину интересу, да прије чије вјери корист од тога, што бита мора. — У овом смислу пишу и некој други инглешки листови.

— О држави трају сјемерних велевласти наприма херцеговачком устанку изјављује „Пест. Лојд“ овацијозно следеће: „Што се тиче догађаја у Херцеговини, то је изван свакога питања да су три велевласти сложне у том, да се треба уздржати од свакога дипломатичкога и војничкога посредовања, ствар скларати као искључиво унутарни посљо османске државе“. У овом истом смислу изразује се и руска и пруска цулуничиштвама, те је изјубљио доказом, вези „Обзор“ да се и Аустрија неће изјештати у то зверу, и да Србија и Црна Гора изјави посљо одријешене рuke, па ако ову згоду пропуште, можда им бोље тешко више доће, тим већма, што по изјави „Петербург. Цр.“ Русија ками их подупирати.

„Политики“ на име бројајају из Бече следеће: „Петербург. Цр.“ веле: „Инаде по-губије, да ће Турска поводом устанка ведоуштвено захтјеве поставити Србији и Црној Гори, но тада ће ове паље поднору у велевластина; у сваком случају могу Србија и Црна Гора безујетно и у свакој вријеме рачунати на подпору Русије“. А за „Петербург. Цр.“ зна се, додје „Обзор“ да стоји у добру одношти са вladinim круговима у Петрограду, те ћеи знати како ћи Србија и Црна Гора некој ове изјаве сјеме даље ожљевити, како ћи може оправдати пред народом и пред појешћу, да не ступе у одлучну акцију за освођење браће, коју, ако подлегне, чека још ужаснија судбини од пријешћи, а подлегнути најлону мора, ако ћој броје не доће помоћ из вана. Уз оваквојајство Русије, настаје сада дужност за витешкога кнеза Николе, да испуниједном заједничкој ријечи, да неће никоти нара, док не види ослођење задњега Србија, настаје несумњивој дужности за днастрију Обреновића, да изврши чинују, коју је јунакача заповеда, којом је ћео несвесити пуних година тјешнија несртнујујући јој помоћ и ослођењење свакога пријешћа и сваке јесени. Нека овајаје буде посљедња, у којој ће то обећање постати једном истином.

— Страга овог можда и туда долази, што у Скадру нема више него 200 војника. У племену око Скадра појавila се њена живота необичнија, а у Мат, како букања је велика буна. Капетан Ђон пошао је тада су 300 Миридита бунтовницима у помоћ, те сад сајки час очекују у Скадру више гласови.

Овај догађај може постати и хоће свакојако, још више због тога, што је у четвртак по-такоју са капетаном Ђоном из Миридита, који је био официр од цандарисерије, и који је прошле године побегао из тимнице из Скадра. Кажу, да је убојијубана Дод-бега из Миридита, и по-кремаја Ајдарбега, јер је Ајдарбег каймак од Миридита, а по саји похија у Миридите од капетана Ђона. Ноја сумње, да ће њон светији сини свога, а на тога може се бави и по израдити.

Д О П И С И.

Из САРАЈЕВА, 26. Јула. — Чим је стигао глас у Босну о херцеговачком устанку, одма се могла одразити слуда узвршеној и његовој најдо-

јеном хришћанском становништву, а најпротив међу Турсцима страх и забуна. Пи сим да је њаш валија Дервиш паша, који се иначе слави због одважности и јунаштва, поражен је и смућен, видијен склоном око себе да је готово све у плен букунут, нарочито кад се повраћа инстаграми у Херцеговину, да са њаша тобож ѡе народне и да даде раје прашницу. Свој страх и изглед на иступајуће озбиљне дане посаједично је Дервиш јасно тијеско што је прошлих дана изненада спреној пут Цариграда цијelu своју фамилију и све боље покућство и старије, као да је прејештен из Босне. Сретимо и пут, и даљко ни лијепа кућа!

Како сваке тако и ове године дао је валији расписнати и растеллити по свој Босни, да се даје под закуп десетина. До сада су се трговци већа отимали да узму овај закуп, како ће отијећи и дерући с раје на бразу и даљу руку напунити своје чепове; али овога лета не идије си једнога закупника. И ово се може узeti као добр и јасан знак, да народ није већа пунштати се више да му инспекуланти испију крај и живот. Видије Дервиш паша, да од продаје десетина нема ишта, разујен изда најстројију наредбу, да се под великом глобом и одговорности не усуди нико своје жито обрћи и у кућу унијети. Како је једини и сиротини народ изненадио овај грозди наредба немилостивог валије, лако је појавити. Сиротини једва чека да се новом роком откроши и муке своје засити, а царев најеснник издаје наредбу да народ пропадне од невогоде и трулежи и оно што ју је Бог његовим трудом и знојем даројо! Одиста у јајачком кадилуку, ће је народ поступити од љуте невоље против наредби, удео је валија сиротини на сваку окујити по грозди. Ово је живот и непобитна истиница, које се вади само у Босни може доти.

РИЈЕКА, 4. Августа. — Хоћу да да ви додам, што сам биши сада дозињао од чијевака са сијевије поузданом, који је ујутро дошао из Скадра.

У прошлију сrijеду разнесе се по Скадру вак, да је у Учину букуну буна и да су вакоши опколили забит. И збила је исти дан паша послао сву војску што је била у Скадру, у Учин, и сувине два топа.

Исти дан опет се прочује, да су Кучи Медун опколили и да је пут од Никшића затворен и да изједан Црногорец и Брађанин по улазу у Подгорицу. Паша пошиље одмах и тако сухарпје, јер телеграф од Подгорице не ради, јер су и жите полуције и макине оштећене као што је и свака работа у Турској.

У ово исто вријеме прочује се и трећа глас, да ће скадарска Турци ударити на Црногорце, који су се у Скадру нашли и све их посеја, и то због тога што се глас пронесо да су Црногорци узели Медун.

Ја вак не ујем по чистој казати, је ли ишта истиница од овога. Зели да њеколиким Црногорцима неби муха била изисти Медун, или знати да вијесу тако још кретаји, а што се тиче Учинца и Никшића биће можда истиница. А и да није, идије се већ по томе говору, да је и у оне крајеве узрүност, а можда и страх ушао у Турске устанке у Херцеговини, јер Турци држе, да је то Црне Горе посао, па тако и зију причати о љубима јунакима црногорским да су са хњаљадама Црногорца отишли у Херцеговину.

Страга овог можда и туда долази, што у Скадру нема више него 200 војника.

У племену око Скадра појавила се њена живота необичнија, а у Мат, како букања је велика буна. Капетан Ђон пошао је тада су 300 Миридита бунтовницима у помоћ, те сад сајки час очекују у Скадру више гласови.

Овај догађај може постати и хоће свакојако, још више због тога, што је у четвртак по-такоју са капетаном Ђоном из Миридита, који је био официр од цандарисерије, и који је прошле године побегао из тимнице из Скадра. Кажу, да је убојијубана Дод-бега из Миридита, и по-кремаја Ајдарбега, јер је Ајдарбег каймак од Миридита, а по саји похија у Миридите од капетана Ђона. Ноја сумње, да ће њон светији сини свога, а на тога може се бави и по израдити.

ХЕРЦЕГ-НОВИ, 6. Августа. — Још у сајеку појавио се херцеговачки устанак паље на грађана Херцеговине, сајеком се добровољни одбор, који ће сада уздржати све прилоге за страдајуће херцеговачке грађане.

У одбору су ова лица: Ђорђе кнез Војвода, Јефет Гојковић, др Милан Јовановић, Љубо Коненовић и Јово Накићеновић.

До данас одбор је сакупио приличне помоћи по околним и већ неки дни издао, ће је најпре-
даше нужде било.

Што прије одбор ће предати јавности сва
виона г. приложника уз достојну захвалу. Ме-
ђу тајек жедни би било да наша браћа сазна-
но свијету искупе колико могу вишне помоћи, те
да достави одбору, који ће предати потребним
да нејач херцеговачких јунака неискапље бар од
глади.

Овјес је изабрано ново сајмишко представ-
ништво, које је у нећељу 27. Јула из средње
своје одбравало једногласно за начелника плем-
нитог г. Ђорђа Војновића ужичког, а за општину
присједнике: Јефет Гојковића, Ђура Станишића,
Миха Гудеља, Јована Вуковића, Мата Златовића и
Стефа Вујиновића.

Радујемо се од срца оваквом избору.

Из околне општине херцег-новске отишао су
до сада двадесет добровољних браћа својој Ср-
бији у Херцеговину. Једну чету предводи кнез
тоговачки Јован Станишић и другу Крсто Вукос-
вић са Жиљева и Јоко Вукосављевић из Кута.

Ово су познати наши јунаци, па се удаво
да ће овој окolini и у Херцеговини на бојном
поглаву образ осјељајт. Још

Да Бог да се и остало наша браћа на њих
угледају, те што прије притечу у помоћ страдају-
ћој браћи.

(Г. В.) ИЗ ПЕТРОГРАДА, 27. Јула. —
Оваквих дана дошли су овако први пут из Србије
наши официри, да присуствују у красном сједу-
њу мијерика, које се произвode под начаљством
великог кнеза Николаја Николајевића у прису-
ству самог цара Александра и великог кнеза на-
шадника царевића. Дошли су из Србије бивши
две министри полковник Милојко Љешанић и под-
полковник Љубомир Ивановић. Цар је више пута
на мијерике уздостојио г. Љешанића и љубезним
разговором о Србији, о путу кнеза Милана и о
његовој вјерби. Исто су дошли и румунски о-
фицири између улога, које су министар јенерал
дивизија Флореску, ађутант кнеза Карла подково-
ник Санда, подковоњик Чиркен, подковоњик Дав-
бека, и ађутант министра хусарски ритмичар
Блазонбергер. Сви колиџи су били врло добро прими-
ли и овака дана ће присуствовать велики мијерик
које ће конвадирати са једине стране
великог кнеза Владимира бранећи Петроград, и ве-
лики кнез кашадник царевић нападајући Петро-
град са стране Гатчине. Војске ишају обојица до
40,000.

Војвода од Гијесте итал. јенерал Чијадини
дошло је као приватни путник овако и био је
шарор позван да гледа маневре овје. Осим него
иа и туђих гостију Ирпутијици, Италијаници, Ау-
стријаници, Французи, Инглези. Цар у сваком слу-
чјују особито одликује француског јенерала Лифло
и често зове породогвардији се с њим.

ПИСМА ИЗ ЊЕМАЧКЕ.

Оверасел — 1870.

XVI.

Дан био је прућ и неисносан. Пријатна вој-
на дошла и на јаким кривима сјеверног вјетра.
Заједно са ситним тадацима у једном малом
чуру пловни из Рују: јесен јој смијета да
лајше оваки узаним чутем прође.

Ко те у пјесми пјевамо није вода зелена!

Твоје су обале чар, твоји брготови рај.
Да тебе виде путници иду из даљих вјеста,
Поглед је на тоје, жубој — ико твој.
Суморин Иглез уставља своје кораке дуге,
Крај тебе нађи он, разговор за свој спами.
Зашто се такво хитра и браз поносита водом,
Што тако наглаши ти, у морско слано лио.
Зар се досајашо напљама твојим гледат' Јевропу,
Ту им је кратак пут, хоће у даљак сајет.
У мору ту ће с' раставит' она и свака за се,
Слободне као зрак, следиће на вјетра хиг.
Нигда се вишне скушити тако, једна до друге,
На земљу већете ви, питајте у небу гаје.
Пловите, пловите тврди и мли, пловите браз:
Јевропа стјешњава све, она стјешњава и вас.

То за два дана па ће те бити на широком мору.

Оно ће носити вас у лепши даљак сајет.
Кад би се магло створио у капљу, на суда бада,
Међ вас бих кануо ја, с ваза бих плавно спуд.

А шта су друго оне звијезде него капље и
види чувићи, што члове горе по безкрајном кору,
за које ни велико да јо небо. Такво је исто не-
бо и са оне стране земље испод нас; ће сада
сунце грије, у овом великом простору нема
онога што ни зовемо горе и доне. Све оне зви-
језде брже иду него таласи оне ријеке. оне ин-
ди на једно место нијесу два пут долазиле. Спо-
ља звијезда коју видимо је то средина простора,
као што је сваки минут средина времена, јер од
сваке тачке коју замислимо, колико је до спр-
штетка, толико је и до почетка. Све се преобра-
жава у иштина не пропада. И сунце се мијеља и
оно ће њега изгорети и угасити се, а спрштетак
опет неће бити. Нијита кеја свога почетка ни
спрштетка, и све кеја свога спрштетка и почетка.
Ако можете да два смисла у једно спојите и се-
би представите, онда опет нећете иштина знати.
Колико је дуга прошlost, толико је дуга и буд-
бујност овога света. Трајање, вјести и без-
крајно трајање то сам је универзум, то тако је
се. Сазнају пред нашим очима и пред нашим
чијима стоје трагови вјечности. — Надахнуо уга-
шено вукање, налазимо кости животних кавкајијех
данас нема, налазимо стабла од дрвета која не-
позијије; налазимо суха корећа, ће су мора-
била, налазимо гробнице богова, видимо првих
јесте на небу ће су њега звијезде биле. —
Милиони година треба да су да проктку да им
оставе само оно што из слојева вишне земље мо-
жемо јасно читати. Ти исти милиони година и дви-
насто против.

ВЛАДАОЦ ПРИЈЕ ДРЖАВЕ.

Како што је познато нашим читаоцима, г. В.
Богишић поред ријада на својој правословној
стручни, непропушта и све друго што се Словена-
тиче, и што на своме путовању као ново и не-
познато нађе. приближије и прочути; причао
је о једном љубопитљивом акту који је у
једној париској архији, у којој је до скора ра-
тио по напомени једнога свога знацица нашао.
Г. Богишић по свој призиваје да иако буде виш-
е времена штампа га. Тај акту између осталога
сједочи и то како Њемци одавно показују своју
желju да се на истоку у нашим словенским зем-
љама утисну. Ми ћemo овај само сунтину тога
акта пакести.

Године 1774. дакле пунуних тридесет годи-
ни прије устанка у Србији, њакав гроф Шметау.
Њемац предложио у томе свом меморандуму, фран-
цуској влади, да поред двије подунавске кнежи-
вина Влашке и Модлаве, буде подјакнута и трећа
и то српска земљеница. Он је изложио у томе
својем акту велико политичко значаје, које би и-
звештаја тога држава, и по својој њемачкој скром-
ности предложио самог себе за главара те кнежи-
вине. Неће се токе зачудити овај који зна да си-
мо у њемачкој литератури иако један стих који
васи: само је њако скроман. Ала за главара тре-
бирају нека особита својства, за то тај скромни
кандидат описано је подробно својајночика дјела,
и доказивао је да је до њемарског степена до-
шао. Но ни то није било довољно да може бити
главар. Напоменујоје је од јенерала пошто
император, био је тада мало дајете у школи, и
на француској пријестодује сједио је Лудвик пет-
наести, који је много учео у полуакадемији на-
чела. За то гроф Шметау у свом меморандуму
изложи француској влади цијело своје родословље.
Ту је тек показао своју праву скромност. Он није
покушао лозу своје породице од Неманџића, него
само од кнеза Лазара. Он је иаквимо и доказивао
да је његово старо поријекло од Гребљан-
ића, а да су се његови предци после битке
косовске скелија тако аконо западним крајеви-
ма славенског јута, за тим станови се на сјеверу
у Шлезији, је и тај кандидат иако срећу роди-
ти се. То му наје било у оно доба тешко до-
казивати, и представити као истинитост, јер онда
нијученији људи Јевропе нијесу готово ништа
знали о промјести народу балканског полуостро-
ва, а најмање знали су што о томе поносни љи-
ници краља француског. Из тог акта искови се
да је даље што год по томе предлогу рађено.

Частни је овакв поштованију публици до-
звана ставити, да приликом јучерашијег заручи-
вања Његовог Савјетства

кнеза Милана Обреновића IV.

са

господијији Наталијом влк. Ђечко,
издајем једну ведуку бојадисану слику Његовог
Савјетства кнеза и будући кнегиње сраске.

Сакиће бити по најновијим фотографијама
од познатог бечког уједињника г. В. Кацлерса па-
ртита и на њиној хартији штампана.

Цијена је слике ф. 1 и биће најдуже до Пре-
бражења т. г. готова.

Половина прихода најијењена је сиротини
херцеговачкој.

Наруџбина на слику пријави: Књижара г. В.
Валожини у Бинграду; књижара г. браће Јованко-
вићи у Панчеву; књижара г. браће М. Поповићи
у Новом Саду; г. Назле Панковић трговац у
у Митровици; г. Петар Узелац трговац у Трсту
и потписани у Бечу.

У Бечу, 25. 1875.

Са поштованијем
Коста Мандровић
III. Gärtingergasse п.о. 24.
1. Stiege, Thür п.о. 23.

СВИЈЕМА БОЛЕСНИЦИМА

снага и здравље без медицине и
трошкова.

REVALESCIERE DU BARYU из ЛОНДОНА.

Има већ 28 година како ни једна болест
није када супрот стати деликвитету овој храни,
која без медицине и трошкова лечи све боље у
хладу, живљима, грудима, шућима, устри, књезедима,
слузним дождима, дисаву, бубрезима и
бледицама, као и туберкулозу, сушницу, сипиљу, ки-
шашљу, затвор, пролив, слабост, шуљеве, водену
бољест, грозицу, несвесности, коместије, зујашу
шију, блуњаве баш и за вриједе трудноће, сух-
ност, прашање, ренку, kostобољу, бледицу. —
Извод је 80,000 цертификата од луди, који
су се погоди, међу којима цертификати од про-
фесора дра Вурцера, г. Бенека, редов. професора
медицине на австрарском универзитету, медициног
сајентика дра Ангелстрија, др. Пореланде, др.
Канделе, професора дра Деде, др. Уре, грофице
Кестастјуардинице, жркине Брехапонице и мног-
их других високих особа, свакоме не се без-
платно послати.

Кратак извод из саједочанства.

Број 64,210. Маркиза Брехапонице 7 годи-
ни на ратнији је од јетре, не имала сија, држала је
слика удовине, привијала и чакала.

Број 79,810. Г-ђа уједињена Клеменица из Ди-
зелдорфа, чакала је од давнашње глајоболе и
блуњава.

Број 75,877. Флоријан Келе, ц. кр. чиновник
из Будима, иако је занадње изуђа, несвесности
и терет на грудима.

Број 75,910. Г. Гавра Тешнер, ћак вишне тр-
говачке школе у Бечу, боловало је од груди и
живица.

Б. 65,715. Г-ђица Монтујева није могла да
једе ни да спава и изнадила је.

Вишне храни Revalescieret него месо и код
одраслих и ћећи уштеди 50 пута вишне на цијени
него ли у другим материјалима и јелima.

У пакетима кутијама: по фунту 1 ф. 50 п.,
1 фунат 2 ф. 50 п., 2 фунта 4 ф. 50 п., 5 фун-
ата 10 ф., 2 фунта 20 ф., 24 фунта 36 ф. —
Шипкоти од revalescieret у кутији по 2 ф. 50 п.
и 4 ф. 50 п. — Чоколада од revalescieret праш-
ку и табакицама за 12 шола 1 ф. 50 п. за 24
шоле 2 ф. 50 п., за 48 шола 4 ф. 50 п., у
правику за 120 шола 10 ф., за 288 шола 20 ф.,
за 576 шола 36 ф. — Добити се може код Вагту
и Барти & Comp. у Бечу Wallfischgasse п.о. 8.
у Пешти код Јосифа в. Торбек: кво и по саки
аршинима код добрих автентара и дућанима; в
бечкој кући шаље уз поштанску упутницу на сва
странице. Још га продје у Трсту: Serravalle; у
Задру: Androvic; Ријеци: Prodram.

(52—9)